

Commentaar bij het concept WIV

Ten geleide

Enige dagen geleden las ik in de Volkskrant een opinie over een wetsvoorstel, conceptwet, de zogenaamde Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (WIV), gepubliceerd door minister Plasterk. Het artikel:

<http://www.volkskrant.nl/opinie/laat-minister-plasterk-zijn-big-brother-wet-inslikken~a4126471/>
Menso Heus, Laat minister Plasterk zijn 'Big Brother'-wet inslikken - Veiligheid en privacy
22 Augustus 2015

In het beperkte tijdsbestek dat ons nog gegeven is, heb ik besloten om hier toch een antwoord bij geven. Ik heb hiervoor gebruikgemaakt van <https://wiv.bof.nl/>.

Het valt te hopen dat er bij deze gelegenheid om te reageren op het concept WIV ook enige democratisch tot stand gekomen instellingen, instituties, enzovoorts adequaat reageren. Als natuurlijk persoon ben je, zeker in eerste instantie, toch geneigd vanuit de verontwaardiging te reageren, ook normatieve issues te benoemen. Als je al reageert. Het concept WIV raakt echter niet enkel het recht op privacy, schending van het briefgeheim, enzovoorts. Hoogstpersoonlijke zaken. Deze conceptwet laat ook economische zaken, de persvrijheid, bepalingen, rechten uit het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) [1], enzovoorts, niet ongemoeid.

In een poging om over een en ander wat meer helderheid te krijgen, al was 't alleen maar voor mezelf, maak ik een onderscheid tussen 'positieve wetgeving' en natuurlijk recht. Er is toch een context waarin deze 'brede', zogenaamde positieve conceptwet, het concept WIV, zou komen te staan [1].

Het sleepnet

In 't bijzonder las ik over een sleepnet waarmee geheime diensten massaal al onze communicatie zouden kunnen afluisteren. Ik meen begrepen te hebben, dat het sleepnet volgens minister Plasterk onmisbaar zou zijn, maar de noodzaak van zo'n sleepnet blijkt nauwelijks onderbouwd in de 218 pagina's tellende toelichting bij het wetsvoorstel? "Voldoende inlichtingenmiddelen en -capaciteiten om informatie op het juiste moment in het digitale domein te verwerven, te analyseren en daarover tijdig te rapporteren" zou inderdaad te summier en te algemeen zijn.

Een aantal vragen die ik hierbij zie opdoemen, zijn onder andere:

Is de gestelde maatregel, zijn gestelde maatregelen, wel proportioneel aan het gestelde doel, de gestelde doelen? Wat zijn deze eigenlijk? Hoe denken politici deze activiteiten te gaan bekostigen? Wat zijn de opbrengsten??

In ieder geval dus 'sleepnetten vol, met data van en over alles en iedereen'? Mits natuurlijk "inlichtingenmiddelen en -capaciteiten voldoende" zijn.

Uitwisseling met buitenlandse diensten

Het concept WIV heeft mede 'een internationale strekking'.

Misschien zouden we concretere aanknopingspunten voor de kennelijke 'onmisbaarheid' van deze wet dan daarin kunnen vinden?

<https://www.youtube.com/watch?v=ZuQW0US2sJw>

U S Demands to Assassinate Assange

Kennelijk waren eerder nogal wat politici, vooral ook in de Verenigde Staten, niet bepaald te spreken over een welbepaald internationaal sleepnet, schepnet? WikiLeaks. Nu willen heren en dames politici er zelf eentje?

Deze conceptwet lijkt, indien tot positieve wetgeving gepromoveerd, inderdaad ook ad hoc ingezet te kunnen worden als een 'welkom' politiek propagandamiddel om mensen als klokkenluider Edward Snowden en journalist Glenn Greenwald, zagezegd - als ik dat zo zou mogen opmerken -, aan de fascistische schandpaal te laten. Dan zou een stuk zogeheten positieve wetgeving wet geworden zijn, met 't natuurlijke recht hebben dergelijke politieke praktijken natuurlijk niets van doen [1]. Ook wat mij betreft niet [1].

De internationale aspecten in dit wetsvoorstel kunnen de kennelijke onmisbaarheid van deze wet voor mij niet onderbouwen. Integendeel. Een ongefilterde, ongebreidelde uitwisseling van persoonlijke gegevens tussen veiligheidsdiensten lijkt mij geen goed idee. Gegevensuitwisseling is in de huidige wet niet goed geregeld? In dit concept WIV helemaal niet! Met grote risico's voor onze veiligheid zouden gegevens over alles en iedereen internationaal gedeeld gaan worden. Dat internationaal in 't bijzonder ook onder meer criminelen, terroristen, hackers met foute bedoelingen, zogeheten 'rogue nations'... multinationals online actief zijn, was, kennelijk, verder niet bij stilgestaan? Is een en ander in die internationale context juridisch goed afgetimmerd? In 't bijzonder de Verenigde Staten staan erom bekend volstrekt respectloos om te gaan met natuurlijke personen, wetten en verdragen, economisch te parasiteren op oliestaten, enzovoorts.

De indruk is toch, dat er middels dit wetsvoorstel, het concept WIV, een glijdende schaal wordt geïntroduceerd. Wat gebeurt er met die gegevens in het buitenland? Wat zou er vervolgens met onze gegevens gebeuren?

Toezicht

Belanden we bij het toezicht. Het vervelendste onderdeel om te behandelen, wat mij betreft, omdat in dit verband de problemen met het concept WIV zo duidelijk naar voren komen. Ik zal proberen het concept WIV in de context te plaatsen waar ze vermoedelijk thuishoort. Want wat zijn nou eigenlijk de - uitgesproken en onuitgesproken - beweegredenen voor deze wet? Wat denkt minister Plasterk hiermee op te lossen??

Het kan bedenkelijk genoemd worden, dat op nationaal niveau de minister onterecht gerichte taps kan gaan uitvoeren, ook als dit volgens de toezichthouder (de CTIVD) als zodanig is aangemerkt: Onterecht. De minister kan zo'n oordeel van toezichthouder CTIVD middels een 'heroverwegingsplicht' naast zich neerleggen, begreep ik. Maar dat zou willekeur zijn. En het oordeel hierover blijft vervolgens in de politieke sfeer, als de fractievoorzitters in de Tweede Kamer in de commissie Stiekem beoordelen of de minister het oordeel van de CTIVD terecht of onterecht naast zich heeft neergelegd. Dit zou dus bovendien willekeur zijn die in een politieke sfeer wordt gehouden. De gemiddelde burger zal hierover vervolgens niets vernemen. Ook bijvoorbeeld politieagenten, rechercheurs, (bijzonder) opsporingsambtenaren, officieren van justitie (OvJs), enzovoorts zouden in onwetendheid blijven omtrent deze stiekeme praktijken. Daar dit immers 'staatsgeheimen' betreft.

Met andere woorden: De politieke, wetgevende macht (minister Plasterk in dit geval) wenst middels het concept WIV kennelijk een lange neus te trekken naar zowel de uitvoerende als de rechtsprekende macht[1]? De minister zelf nota bene zou steeds direct betrokken zijn bij de uitvoering, de aansturing en coördinatie van de geheime diensten en de taps. Een eventueel onafhankelijke instantie als de CTIVD en een rechter komen er verder niet aan te pas. Gegevens en behandeling van lopende zaken worden niet openbaar gemaakt.

Doelen, beweegredenen, motieven. We denken er vaak niet meer aan? Waarom eigenlijk niet? Zeker waar dit bijvoorbeeld ministers betreft, politieke macht, of ook centrale banken en multinationals, economische macht, zouden we er tegenwoordig angstvallig stil over blijven? Moeten blijven? Zijn we er stil over gebleven de afgelopen jaren? Sinds wanneer eigenlijk? Een crisis te veel? Twee? Drie, vier, vijf enzovoorts. Dit concept WIV is nou juist een gelegenheid om dergelijke normale vragen te stellen, en de uitgesproken en onuitgesproken motieven in 't vizier trachten te krijgen. Wat zijn nou eigenlijk - uitgesproken en onuitgesproken - redenen voor, motieven bij dit wetsvoorstel?

Het is in ieder geval duidelijk dat Plasterk er bij voorkeur stil over wenst te blijven.

Kan dit democratisch genoemd worden?

Neen.

“One hears too often the suggestion that some form or other of totalitarianism is inevitable. Many who because of their intelligence and training should be held responsible for what they say, announce that there is no escape from it. They ask us whether we are really naive enough to believe that democracy can be permanent; whether we do not see that it is just one of the many forms of government that come and go in the course of history. They argue that democracy, in order to fight totalitarianism, is forced to copy its methods and thus to become totalitarian itself. Or they assert that our industrial system cannot continue to function without adopting the methods of collectivist planning, and they infer from the inevitability of a collectivist economic system that the adoption of totalitarian forms of social life is also inevitable.

Such arguments may sound plausible enough. But plausibility is not a reliable guide in such matters. In fact, one should not enter into a discussion of these specious arguments before having considered the following question of method: Is it within the power of any social science to make such sweeping historical prophecies? Can we expect to get more than the irresponsible reply of the soothsayer if we ask a man what the future has in store for mankind? This is a question of the method of the social sciences. It is clearly more fundamental than any criticism of any particular argument offered in support of any historical prophecy.

A careful examination of this question has led me to the conviction that such sweeping historical prophecies are entirely beyond the scope of scientific method. The future depends on ourselves, and we do not depend on any historical necessity.”

Karl Popper, *The Open Society and Its Enemies*.

Derhalve...

Context

Stellen we de vraag naar de context. Strookt dit voorstel met de aan de kiezer gedane verkiezingsbeloften van de toch democratisch gekozen partijen VVD en PvdA?

Nationaal is er van een eerdere verkiezingsbelofte van het kabinet (ministers, staatssecretarissen), met name vanuit de VVD overigens, wat betreft 'meer blauw op straat' niets terechtgekomen. Integendeel. En dat mag dan gecompenseerd worden door de veiligheidsdiensten en een minister Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, waarop geen onafhankelijk toezicht is? Er lijkt toch sprake te zijn van een verder niet als zodanig benoemde afruil tussen politie en justitie enerzijds, veiligheidsdiensten anderzijds.

'Werp gewoon een sleepnet uit. Da's veel goedkoper. En het gros van de burgers zal er toch niets van zeggen of vinden. En wij (van de veiligheidsdiensten en van commissie Stiekem) gaan er lekker ook niets over zeggen.'

Zou zo'n 'afruil' tussen politie en justitie enerzijds, veiligheidsdiensten anderzijds, niet ook de opmaat kunnen vormen tot een 'inmaatjesindustrie' (gevangenenindustrie), zoals die vandaag de dag bijvoorbeeld ook in de Verenigde Staten bestaat? Hebben de bevoegdheden van de opsporingsdiensten betrekking op strafrecht, burgerlijk recht, bestuursrecht of toch allemaal? Ik benoemde eerder de strafrechtelijke sfeer, aangezien misdaad, 'terrorisme', enzovoorts daar wat mij betreft toch thuishoort, maar is dit ook duidelijk zo afgebakend in het concept WIV?

De bijzondere bevoegdheden, rechten en plichten van eerdergenoemde politieagenten, rechercheurs, (bijzonder) opsporingsambtenaren, OvJs, enzovoorts, zijn in de wet geregeld, en hun bijzondere bevoegdheden maken hen als zodanig uiteindelijk altijd herkenbaar. Hun handelen heeft zo - als 't goed is - zijn uitwerking in de (concrete, sociale) wereld om hen, ons heen. Maar 'de digitale wereld' blijkt een steeds groter wordend probleem?

De digitale wereld, online, daar zou vervolgens ook over nagedacht kunnen - en moeten! - worden. Maar dit wetsvoorstel, en de wet die eruit zou moeten volgen, reikt ons wat mij betreft absoluut geen verantwoordelijke, verstandige oplossingen aan.

Meer in 't algemeen zouden wat mij betreft oplossingen niet gezocht moeten worden in de politiek, maar in de techniek, bij de multinationals ook die momenteel veel van onze

apparatuur produceren? De ogenschijnlijk grondeloze, algemene zetting - 'internationaal', rechtsgebied niet nader gespecificeerd? - waarin dit 'positieve' wetsvoorstel is geplaatst, en waaruit derhalve mogelijk ook, merk ik dan op, een megalomane manier van doen lijkt te spreken, zou tot 'meer veiligheid' moeten leiden? Het tegendeel zal het geval zijn, bijvoorbeeld omdat, zoals reeds eerder benoemd, 'de digitale kunstjes' die 'de autoriteiten' flikken - de veiligheidsdiensten, de minister, enz. - in principe ook altijd (weer) door hackers en criminelen kunnen worden uitgehaald. Of niet natuurlijk. Maar dan blijft er toch dat andere 'puntje'. Megalomaan, totalitair, enzovoorts. Et cetera, ad infinitum?

Internationaal gedeelde informatie kan - en zal? - economisch misbruikt worden. En daar het concept WIV toch vooral een schaamteloze oproep tot neoliberal machtsmisbruik lijkt, geeft dit in ieder geval te denken.

"Freedom, we have seen, defeats itself, if it is unlimited. Unlimited freedom means that a strong man is free to bully one who is weak and to rob him of his freedom. This is why we demand that the state should limit freedom to a certain extent, so that everyone's freedom is protected by law. Nobody should be at the mercy of others, but all should have a right to be protected by the state.

Now I believe that these considerations, originally meant to apply to the realm of brute-force, of physical intimidation, must be applied to the economic realm also. Even if the state protects its citizens from being bullied by physical violence (as it does, in principle, under the system of unrestrained capitalism), it may defeat our ends by its failure to protect them from the misuse of economic power. In such a state, the economically strong is still free to bully one who is economically weak, and to rob him of his freedom. Under these circumstances, unlimited economic freedom can be just as self-defeating as unlimited physical freedom, and economic power may be nearly as dangerous as physical violence; for those who possess a surplus of food can force those who are starving into a 'freely' accepted servitude without using violence. And assuming that the state limits its activities to the suppression of violence (and to the protection of property), a minority which is economically strong may in this way exploit the majority of those who are economically weak.

If this analysis is correct, then the nature of the remedy is clear. It must be a political remedy—a remedy similar to the one which we use against physical violence. We must construct social institutions, enforced by the power of the state, for the protection of the economically weak from the economically strong. The state must see to it that nobody need enter into an inequitable arrangement out of fear of starvation, or economic ruin."

Karl Popper, *The Open Society and Its Enemies*.

Over het concept WIV?

"Wir kommen ohne Plan nicht aus!?" In een democratie zouden politici 'plotsklaps', 'meest algemeen' niet te veel te zeggen mogen hebben, krijgen, zonder dat dit netjes onderbouwd is. Hitler bijvoorbeeld, wanneer gevraagd wat hij nou eigenlijk zelf gelooft van de nationaalsocialistische ideologie, had daarover zomaar gezegd kunnen hebben: 'In 't algemeen alles; in de details niets!' Niet dat Hitler dit daadwerkelijk gezegd heeft, het zou zomaar gekund hebben.

Wat in ieder geval in gevolgen met de verwezenlijking van deze zogenaamde positieve conceptwet, over een schepnet en de ongebreidelde internationale uitwisseling van gegevens, bereikt zou worden, is een afbreuk van privacy en minder veiligheid [1].

Meer in 't algemeen zou de juridische reikwijdte van deze positieve wet 'met internationale strekking' naar de letter niet helder zijn, niet helder kunnen zijn?

Ook economisch misbruik van vergaarde en internationaal gedeelde gegevens komt niet ter sprake in deze zogenaamde positieve wet?

Nog meer in 't algemeen lijkt de wetgever middels het concept WIV macht naar zichzelf toe te willen trekken, die niet bij de wetgever thuishoort. Zogenaamde positieve wettenvorming (of nettenvorming, ja) wordt aangewend om natuurlijk recht met politieke voeten te treden. Met grote risico's voor zowel de privacy en de veiligheid van iedereen worden gegevens nota bene op internationaal niveau massaal gedeeld. Alsof dit de bedoeling ook is, spreekt uit deze conceptwet minachting voor de natuurlijke persoon en het natuurlijke recht [1]. Het concept WIV lijkt helaas uitvloeisel van een onverantwoordelijk, ondemocratisch politiek en 'economisch' 'spel' [1]. Moet ook geheim blijven, dit alles betreft 'staatsgeheime informatie'. Toch worden deze informatie over ons internationaal gedeeld. Dat internationaal vooral ook 'rogue multinationals' en 'rogue politicians' online actief zijn, was kennelijk niet bij stilgestaan? Of juist wel natuurlijk. Er wordt in ieder geval een onverantwoord 'risico' met onze gegevens genomen. En hoe is de omgang met deze internationaal gedeelde gegevens juridisch afgebakend? Of niet dus.

'De online wereld', oplossingen?

Momenteel wordt er nauwelijks adequaat naar technische oplossingen gezocht voor problemen die zich in de sociale praktijk voor kunnen doen met die techniek. Bijvoorbeeld veiligheidsproblemen met 'IoT spul' zijn algemeen bekend. We zullen momenteel 'de omgekeerde wereld' hebben, en deze situatie lijkt zo tot stand gekomen sinds Moore's 'wet' enige decennia geleden een vlucht nam. Een hoogst bedenkelijke, irrationele, overspannen politieke en 'sociale' 'uitwerking', bijvoorbeeld middels dit concept WIV, lijkt evident [2]. Die conceptwet is geen oplossing.

Wetenschappers, ingenieurs, technici enzovoorts werkzaam bij multinationales zouden 't bij de nieuwste chips, sensoren, enzovoorts, voortaan niet meer alleen over de techniek kunnen hebben, 'de kleinste schakeltjes', '3D-wavers voor ICs', enzovoorts, maar ook over de manier waarop deze technologie gebruikt gaat worden. Hoe de aan de consument gebrachte producten veilig gemaakt kunnen worden, hoe je de multinationals en de overheid buiten de deur houdt, hoe betrouwbaar Big Data kunnen worden gebruikt door bijvoorbeeld de politie en opsporingsdiensten zonder een inbreuk te maken op 't natuurlijke recht.

Het is toch opvallend dat de gebruikte technologie steeds, zagezegd, 'een open deur is', waar momenteel politici, hackers, enzovoorts nog dankbaar gebruik van denken te kunnen maken. 'Scoren.' In 't bijzonder ook bij de multinationals die deze spullen produceren wordt dit gedacht? 'Scoren!' Met een werkelijke interesse voor de economische en sociale problemen, bij de technici, zou mogelijk al veel verholpen kunnen worden. Bijvoorbeeld het concept WIV brengt ons juist verder van huis.

Een goede eerste stap zou kunnen zijn, de verstrengeling tussen politiek en multinationals (lobby, protectionisme), zoals dit bijvoorbeeld in de Verenigde Staten, Zuid-Korea, tot op zekere hoogte nog 'booming' Japan, het geval is, juridisch open te breken? Dit is namelijk uit de hand gelopen (economisch) banditisme, zo stel ik [1]? Gegeven een ongelukkig samengaan van Moore's 'wet' en Keynesiaans monetair 'beleid'?

Bijvoorbeeld middels juridische interventies bij de 'rogue multinationals' en 'rogue politicians', en 't aankweken van een sociaal bewustzijn bij betrokken wetenschappers, ingenieurs, technici in 'de booming techonomie', zou er gewerkt kunnen worden aan een verbetering van deze situatie [1]? De technici ook meer zeggenschap, vrijheid geven buiten de gebruikelijke kaders van hun werkzaamheden voor de multinationals om? Ze, we zijn er als 't goed is toch voor de consument, niet de politicus en de multinational? 'Een CAO is leuk, maar in dit verband volstrekt onvoldoende'?

Bij het gebruik van juridische interventies zou de nadruk ook NIET moeten liggen op allerlei extra complicerende politieke en economische regels, waarmee de vrije markt gefalsifieerd wordt, maar daarentegen op (herstel van) de situatie waarin de economie weer zijn natuurlijke beloop kan nemen. Denk aan bijvoorbeeld... anarchistisch syndicalisme als tijdelijke oplossing? Gegeven de zogenaamde wetenschap-technologie spiraal is er sprake van een specialistische, technologische, in hoge mate georganiseerde 'markt'. Het succes van Moore's 'wet' steunt daar ook op. Gegeven die wetenschap-technologiespiraal zouden 'wetenschap- en technologiebonden' verdienstelijk kunnen worden in 't juridisch bewaken van de bevoegdheden en competenties van betrokkenen? Dit zou niet louter 'schools' moeten worden opgepakt. Ook kunnen dan wetenschap en technologie echt aantrekkelijker gemaakt worden voor jongeren? 't Zijn zomaar wat ideetjes. Er staan hier ook nog veel vraagtekens bij. Ik kan hier mede vanwege een beperkt tijdsbestek ook niet in details op ingaan. Wetenschap is in ieder geval geen op zichzelf staand fenomeen. Werktuigen, gereedschappen, spulletjes maakten wij mensen al een paar miljoen jaar geleden (homo habilis, homo erectus...), lang, lang geleden, voordat we 't uiteindelijk, 'eergisteren', eens hadden over 'de wetenschap'. Momenteel maken we in een steeds rapper tempo 'functioneel spul', volgens de 'wet' van Moore, maar kennelijk nog nauwelijks met beleid. Kortzichtig afbraakbeleid, ketelmuziek over bijvoorbeeld "weapons of mass destruction", en, whatever, waarover niet, door 'politiek geïnspireerde' hooligans, is natuurlijk niet bevorderlijk voor een verstandig gebruik van onze tools. En zo schreit de mensheid voort? Willens en wetens deze weg gaand, welke ellende staat ons nog meer te wachten??

[1] Dit zou eigenlijk niet te zeggen zijn, want 'staatsgeheime informatie'? We zouden hier in concrete gevallen geen oordeel over kunnen of mogen geven? Ook zou aldus de rechtsstaat niet in haar diepste wezen worden aangetast? Of geschokt zijn?

[2] Zie bijvoorbeeld nogmaals <https://www.youtube.com/watch?v=ZuQW0US2sjw>.